

Crowdfunding voor duurzame ondernemingen groeit

De status van crowdfunding voor duurzame
ondernemingen van 2016 tot en met 2018

asn bank

Colofon

Publicatie: oktober 2019

Onderzoeker: CrowdfundingCijfers
Opdrachtgever: ASN Bank

© 2019 CrowdfundingCijfers

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door kopieën of op welke andere manier dan ook.

Disclaimer

Het doel van dit rapport is meer inzicht te geven in de ontwikkeling van crowdfunding voor duurzame ondernemingen in Nederland. Dit rapport bevat geen investeringsadvies. Aan het rapport zijn geen rechten te ontleen.

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Introductie	7
Crowdfunding aanjager van duurzaamheid	9
Moyee Coffee, fairchainkoffie	10
De diversiteit van duurzaamheid	11
WakaWaka, schitterend licht	15
Gemiddeld opgehaald bedrag verdrievoudigd	16
De gemiddelde investering in duurzame ondernemingen stijgt	18
Crowdfunding versnelt duurzame energietransitie	19
Zonnig Zieuwent	21
Lening populairste vorm duurzame crowdfunding	22
Gemiddeld opgehaald bedrag per financieringsvorm	24
De Koekfabriek, dat is andere koek!	25
De grootste platforms voor duurzame ondernemingen	26
Bijlage 1: Crowdfundingplatforms	28
Bijlage 2: Percentage afgeboekte leningen per crowdfundingplatform	29

Voorwoord

Om Nederland te verduurzamen is samenwerking noodzakelijk. Ondernemers spelen hierbij een onmisbare rol. Zij zijn wendbaar en in staat snel te innoveren. Voor ondernemers is het vaak een uitdaging om financiering te krijgen. Uit dit onderzoek blijkt dat crowdfunding een waardevolle toevoeging is aan het financieringslandschap. Daarnaast draagt het bij aan de opbouw van een betrokken achterban en zichtbaarheid.

ASN Bank steunt via haar ondernemerscommunity Voor de Wereld van Morgen ruim driehonderd van deze startende duurzame ondernemers met onder meer advies, coaching, communicatie en de ASN Bank Wereldprijs. In de periode 2016-2018 ondersteunden we de crowdfundingcampagnes van twaalf ondernemers die door crowdfundingplatform Oneplanetcrowd gefaciliteerd werden. Wij hebben ondersteuning geboden door deze campagnes actief onder de aandacht te brengen van onze achterban. Dankzij onze klanten, ambassadeurs, Voor de Wereld van Morgen en de eigen achterban hebben alle ondernemers hun crowdfunding succesvol afgerond. Voor ASN Bank is het, als onderdeel van de Volksbank, een manier om duurzame vooruitgang van met name start-ups en scale-ups te stimuleren. Daarmee maken we duurzaamheid toegankelijk voor een groot publiek.

Om de omvang en ontwikkeling van crowdfunding voor duurzame projecten, over de afgelopen jaren, inzichtelijk te maken hebben wij CrowdfundingCijfers.nl gevraagd onderzoek te doen. Dit onderzoek laat zien dat crowdfunding een waardevolle bijdrage kan leveren aan duurzame ondernemingen en hen helpt om op te schalen. Crowdfunding is in Nederland aan een opmars bezig. Wij zijn blij dat het aantal duurzame bedrijven en projecten dat succesvol gebruik maakt van dit instrument groeit. Hieruit blijkt onder andere dat crowdfunding vanuit voornamelijk jonge ondernemingen een aanjaagfunctie heeft bij het verduurzamen van de Nederlandse economie. Daarmee levert het een belangrijke bijdrage aan de duurzame transitie in Nederland die ASN Bank graag ondersteunt.

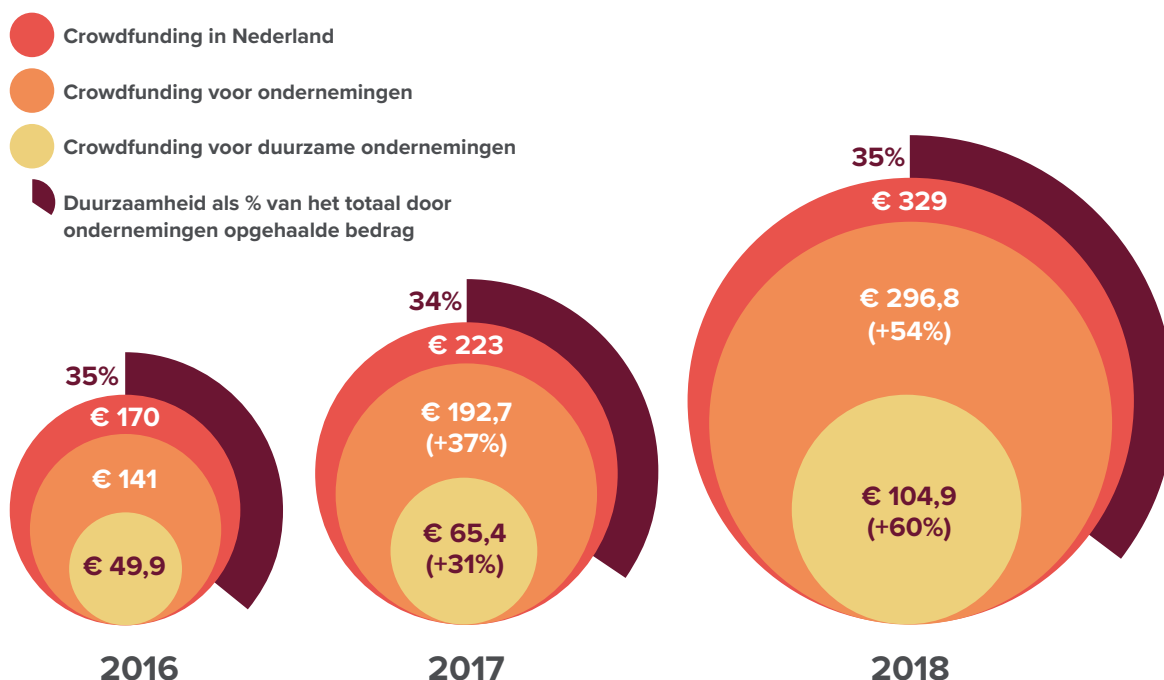
Arie Koornneef,

Directeur ASN Bank

Samenvatting

Meer dan een derde van het bedrag dat ondernemingen van 2016 tot en met 2018 met crowdfunding financierden, was bestemd voor duurzame ondernemingen. In die periode werd met crowdfunding 220 miljoen euro in duurzame ondernemingen geïnvesteerd. Het is duidelijk: crowdfunding en duurzaamheid passen bij elkaar.

De groei van crowdfunding van 2016 tot en met 2018 (bedragen in miljoenen euro's)

Duurzame energie aan kop

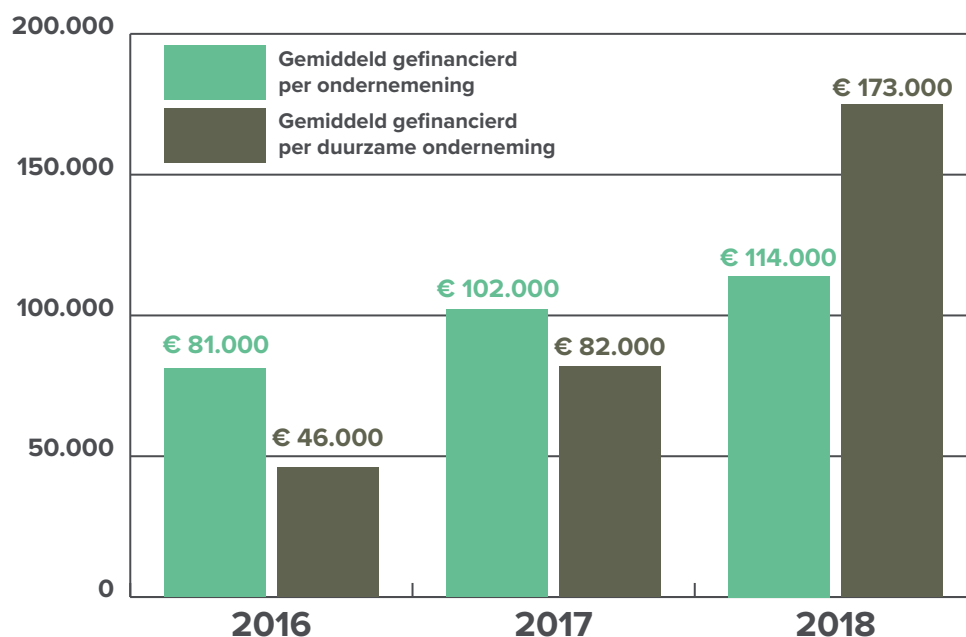
Crowdfunding wordt ingezet door velerlei duurzame ondernemingen, van biologische lunchroom tot zonnedak op een basisschool. Energie projecten haalden het meeste geld op met crowdfunding. In 2016 en 2017 was bijna twee derde van het bedrag dat duurzame ondernemingen ophaalden bestemd voor energie projecten. In 2018 groeide dat zelfs naar 75%. Het gaat daarbij vooral om de financiering van lokale zonne- en windenergieprojecten, veelal geïnitieerd door energiecoöperaties. Naast duurzame energie, haalden ook microfinanciering projecten opgeteld relatief veel geld op.

Meer dan 150.000 investeringen

Van 2016 tot en met 2018 zijn dankzij meer dan 150.000 investeringen bijna 2.500 projecten van duurzame ondernemingen gefinancierd. Zo brengen investeerders en ondernemers samen een groot aantal duurzame transitie op gang. De gemiddelde investering bedroeg afgelopen jaren 1.400 euro per investeerder per project. Een project telde gemiddeld zestig investeerders.

Bedrag per project groeit

Duurzame ondernemingen halen gemiddeld steeds meer financiering op met crowdfunding. Tussen 2016 en 2018 is het gemiddelde bedrag per project verdrievoudigd tot 173.000 euro. Deze groei komt met name doordat zonne- en windenergieprojecten in die jaren steeds groter werden. Ook voor microfinanciering werd significant meer geld opgehaald per project.

Gemiddeld gefinancierd bedrag per onderneming**Duurzame crowdfundingplatforms**

Vrijwel alle crowdfundingplatforms financieren duurzame ondernemingen. Een aantal platforms richt zich zelfs exclusief (of bijna exclusief) op duurzame ondernemingen. DuurzaamInvesteren, Lendahand en Oneplanetcrowd (alledrie 'duurzame platforms') haalden afgelopen jaren de meeste financiering op voor duurzame ondernemingen.

Lening populairste vorm crowdfunding

Verreweg het grootste deel van de financiering was in de onderzochte periode in de vorm van een lening. Zonne- en windenergieprojecten worden daarnaast regelmatig gefinancierd middels certificaten met een variabel rendement dat afhangt van de energieopbrengst van het project. Hoe meer de zon schijnt of hoe harder het waait, hoe hoger het rendement.

Introductie

Crowdfunding is een vorm van financieren die steeds vaker wordt gebruikt. Sinds 2010 groeit crowdfunding binnen en buiten Nederland gestaag. In 2018 werd in Nederland 329 miljoen euro met crowdfunding opgehaald (48% meer dan in 2017). Bijna 300 miljoen euro, ruim 91% van het totaal, was bestemd voor ondernemingen. Een deel daarvan was bestemd voor duurzame ondernemingen.

Crowdfunding

Crowdfunding is een financieringsvorm waarbij de financiering voor een project opgehaald wordt bij een grote groep investeerders. Initiatiefnemers presenteren hun financieringsvraag online. Zij vragen potentiële investeerders om hun project te financieren. In ruil daarvoor ontvangen investeerders bijvoorbeeld een financiële tegenprestatie of een beloning in natura.

De financiering kan verschillende vormen hebben. De volgende vormen worden in dit rapport onderscheiden:

- voorverkoop: een financiering met tegenprestatie in natura (bijvoorbeeld een product of dienst);
- lening: een financiering die met rente wordt afgelost;
- financiering met rendement op basis van de omzet: een financiering met een variabel rendement, gebruikt door veel zonne- en windenergieprojecten;
- converteerbare lening: een financiering die later omgezet wordt in een lening of aandelen;
- aandelen: een financiering waarbij de investeerder mede-eigenaar wordt van een onderneming.

Crowdfunding via een donatie is geen onderdeel van dit rapport, omdat het buiten de scope van financiering voor ondernemingen valt.

Meer dan geld alleen

Crowdfunding gaat over meer dan geld alleen. Het is voor ondernemers een manier om mensen te betrekken bij wat ze doen. Crowdfunding-investeerders zijn of worden vaak ambassadeurs en trouwe klanten van de ondernemingen waarin zij investeren.

Onderzoeksmethode

Dit rapport richt zich op crowdfunding voor duurzame zakelijke financieringen van 2016 tot en met 2018 in Nederland. Uit alle zakelijke crowdfundingfinancieringen in deze periode is een selectie van duurzame financieringen gemaakt. De criteria van de ASN Bank zijn hierbij als leidraad gebruikt. Daarna is elk project in een categorie van het thema duurzaamheid ingedeeld.

We onderscheiden de volgende (sub)categorieën:

- Biodiversiteit: ondernemingen die bijdragen aan de variatie aan leven en aan ecosystemen – de gebieden waarin dit leven voorkomt, zoals bossen en zeeën.
 - Natuur: ondernemingen die bijdragen aan de bescherming, herstel of uitbreiding van natuur.
 - Voedsel: ondernemingen die voeding en drinken produceren, met respect voor biodiversiteit en het gebruik van natuurlijke grondstoffen.
- Klimaat: ondernemingen die een positieve impact hebben op het klimaat en de uitstoot van broeikasgassen (waaronder CO₂) tegengaan.

CROWDFUNDING VERSUS BANK-FINANCIERING

Uit cijfers van De Nederlandsche Bank blijkt dat bedrijfsfinanciering door banken voor leningen tot 1 miljoen euro in 2018 opgeteld 18,2 miljard euro bedroeg. In diezelfde periode financierden bedrijven bijna 300 miljoen euro via crowdfunding. De doelgroepen overlappen elkaar niet helemaal omdat via crowdfunding ook financieringen boven 1 miljoen euro zijn verstrekt. Toch blijkt uit deze cijfers dat crowdfunding nog steeds veel kleiner is dan bankfinanciering. Daar staat tegenover dat crowdfunding fors blijft groeien en dus steeds relevanter wordt.

- Energie: ondernemingen die bijdragen aan de transitie naar duurzame energie en het verminderen van energieverbruik.
- Materialen: ondernemingen die bijdragen aan beter gebruik, hergebruik en recycling van producten en materialen.
- Milieu: ondernemingen die een positieve impact op het milieu hebben, het gebruik van giftige stoffen tegengaan en duurzaam omgaan met grondstoffen.
- Sociaal: ondernemingen met een positieve impact op mensenrechten. We lichten in het bijzonder microfinanciering uit.

De data die we in dit rapport hebben gebruikt, zijn in de meeste gevallen openbaar beschikbaar via de websites van de crowdfundingplatforms of eigen websites van de ondernemingen. We hebben ontbrekende data aangevuld door aanvullende informatie op te vragen bij crowdfundingplatforms en ondernemingen. De meeste platforms en ondernemingen waren zeer bereid informatie te delen. Hierdoor is een zo compleet mogelijk beeld ontstaan van crowdfunding voor duurzame ondernemingen van 2016 tot en met 2018.

Data over zonne-energieprojecten zijn deels afkomstig van en geverifieerd aan de hand van een openbaar overzicht van [ZonnepanelenDelen](#). Als er over het gefinancierde bedrag van een zonne-energieproject geen enkele informatie te achterhalen was, zijn we uitgegaan van een investering van 350 euro per zonnepaneel.

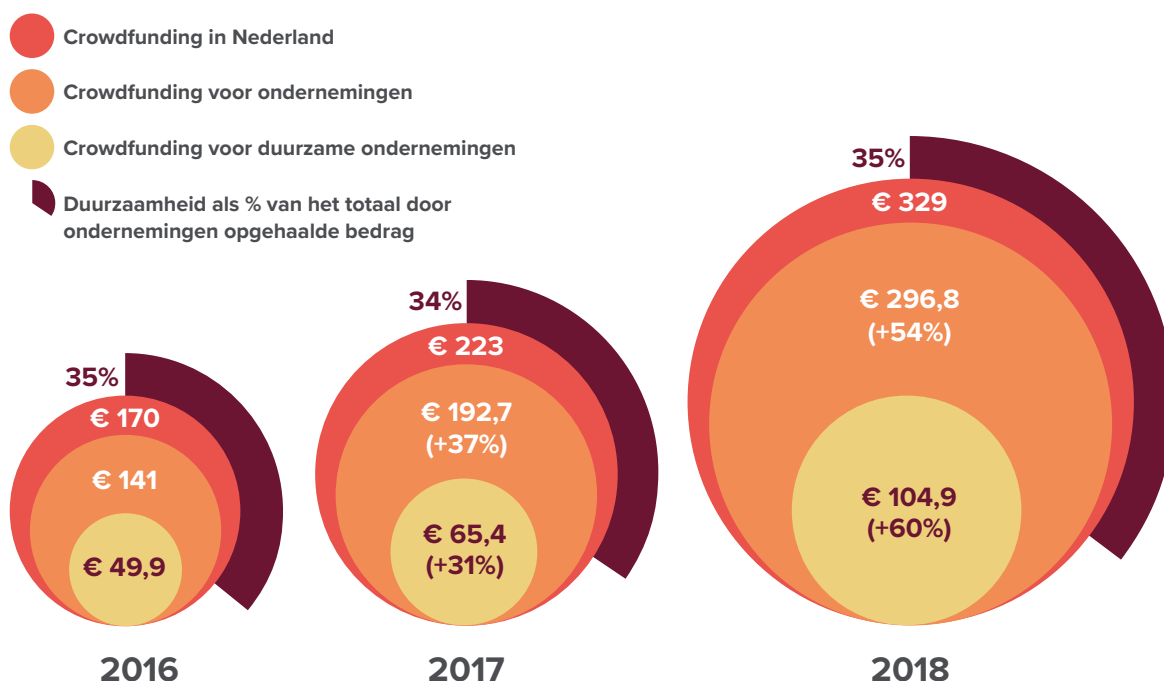
Het overzicht van alle projecten die we voor dit rapport hebben gebruikt, is [openbaar te raadplegen](#). Het aantal investeringen per project is op verzoek van enkele platforms en ondernemingen niet in het overzicht opgenomen.

Crowdfunding aanjager van duurzaamheid

Steeds meer ondernemingen en duurzame ondernemingen maken gebruik van crowdfunding. In 2018 haalden ondernemingen bijna 300 miljoen euro met crowdfunding op. Meer dan 100 miljoen euro daarvan was bestemd voor duurzame ondernemingen.

Crowdfunding voor duurzame ondernemingen beweegt met de groei van crowdfunding mee. Het aandeel van duurzame ondernemingen is de afgelopen drie jaar consequent iets meer dan een derde van het bedrag dat ondernemingen samen hebben opgehaald. Het is duidelijk: crowdfunding en duurzaamheid passen bij elkaar.

De groei van crowdfunding van 2016 tot en met 2018 (bedragen in miljoenen euro's)

Meer dan 150.000 investeringen in duurzame ondernemingen

Dankzij meer dan 150.000 investeringen zijn van 2016 tot en met 2018 opgeteld bijna 2.500 projecten van duurzame ondernemingen gefinancierd. Zo brengt een grote groep kleine investeerders samen een groot aantal duurzame transitie op gang.

Het aantal investeerders per duurzame onderneming was de afgelopen jaren gemiddeld zestig. De gemiddelde investering in een duurzame onderneming bedroeg 1.400 euro per investeerder.

Moyee Coffee, fairchainkoffie

Moyee verkoopt eerlijke koffie volgens het fairchainprincipe dat de oprichters hebben bedacht. Doel hiervan is de onbalans in de koffieketen te herstellen door de helft van de waarde van de koffie terug te laten vloeien naar het land waar de koffie verbouwd is. Boeren krijgen voor hun bonen 20% meer dan andere opkopers betalen. Door de koffie lokaal te branden en verpakken laat Moyee in totaal 300% meer geld achter in het koffieproducerende land. Zo wordt de waarde netjes gedeeld.

In de zomer van 2017 heeft Moyee met communicatieve ondersteuning van ASN Bank een crowdfundingcampagne gevoerd. Het doel? Bij lokale boeren in Ethiopië een grote hoeveelheid koffiebonen inkopen. Sander Govers van Moyee legt uit: “Om een volgende stap naar fairchainkoffie te zetten en boeren een betere prijs voor hun koffie te betalen, wilden we rechtstreeks bij boeren inkopen en ze ook direct betalen. De financiering van deze inkoop hadden we ook via een grote investeerder of bankfinanciering kunnen organiseren. De reden dat we voor crowdfunding kozen is dat we merkten dat onze achterban van klanten en supporters graag een steentje wilde bijdragen. En wij wilden graag aan een betrokken community bouwen.”

Dankzij de financiering kon Moyee de koffieoogst van 350 boeren direct inkopen en daar een goede prijs voor betalen. Sander: “Zo hebben we samen met 288 klanten en supporters die geïnvesteerd hebben, een stap gezet naar fairchainkoffie en een leefbaar inkomen voor koffieboeren.” Het doelbedrag van de campagne was 150.000 tot 250.000 euro. Moyee haalde in korte tijd het maximale bedrag van 250.000 euro op.

Door de crowdfundingcampagne groeide de achterban van Moyee tot een betrokken community van ambassadeurs die zich onderdeel voelen van Moyee's fairchainmissie. “Via de community van ASN Bank hebben we veel enthousiaste nieuwe fans en investeerders gevonden. Elke drie maanden ontvangen de investeerders een aflossing en een update. Het is een mooie combinatie van een zakelijke financiering en emotionele betrokkenheid. Soms nodigen we investeerders uit voor events waar we met een barista koffie schenken. We komen ze dus regelmatig tegen.”

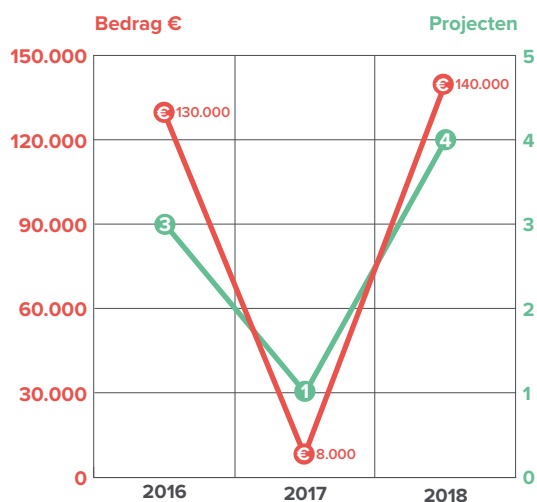
“De reden dat we voor crowdfunding kozen is dat we merkten dat onze achterban van klanten en supporters graag een steentje wilden bijdragen. Wij wilden graag aan een betrokken community bouwen.”

De diversiteit van duurzaamheid

Van biologische lunchroom tot zonnepanelen op een basisschool. Crowdfunding wordt ingezet door velerlei duurzame ondernemingen. In dit rapport onderscheiden we zes categorieën duurzaamheid: natuur, voedsel, energie, materialen, milieu en sociaal. We behandelen microfinanciering, een onderdeel van de categorie sociaal, apart.

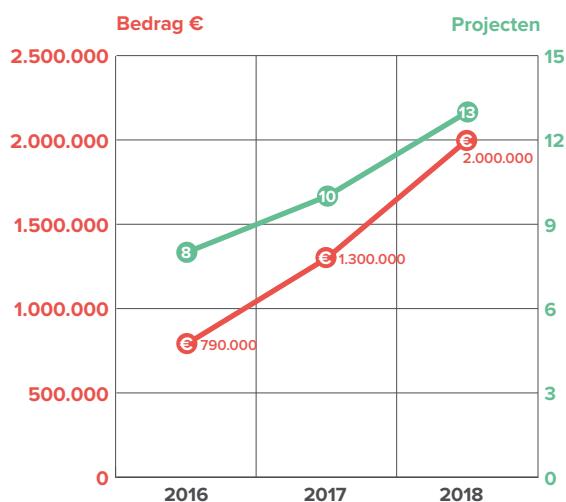
1. Natuur

Een bedrijf dat hout uit duurzame bosbouw produceert, een imkerij die bijensterfte tegengaat en een teler die schone bloemen verkoopt: het zijn voorbeelden van ondernemingen in de categorie natuur die gebruikmaakten van crowdfunding. Deze ondernemingen financieren relatief weinig via crowdfunding, zowel opgeteld als per onderneming. Organisaties die zich op natuur richten maken veel vaker gebruik van donaties. Donaties (geen onderdeel van dit rapport) passen beter bij het non-profitkarakter van de meeste van deze organisaties.

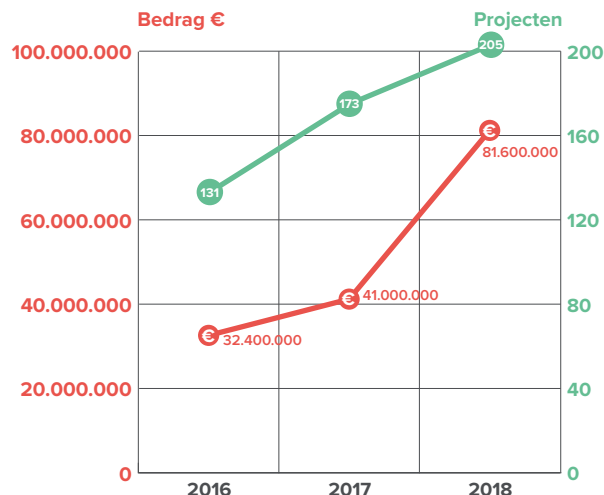
2. Voedsel

Voorbeelden van ondernemingen in deze categorie zijn een biologische lunchroom, een bedrijf dat een vleesvervanger op basis van zeewier ontwikkelt en een soepmerk dat voedselafval voorkomt. Deze ondernemingen helpen onze foodprint (de ecologische footprint van ons voedsel) verminderen. Dat is relevant, want we staan voor de grote uitdaging om de groeiende wereldbevolking te voeden zonder de aarde te overbelasten. Het bedrag dat de ondernemingen in deze categorie hebben opgehaald is bescheiden, maar groeit wel. Ongeveer de helft van de ondernemingen maakte gebruik van het platform CrowdAboutNow. Hun financieringen hadden vooral de vorm van een lening of voorverkoop van het product dat zij op de markt wilden brengen.

3. Energie

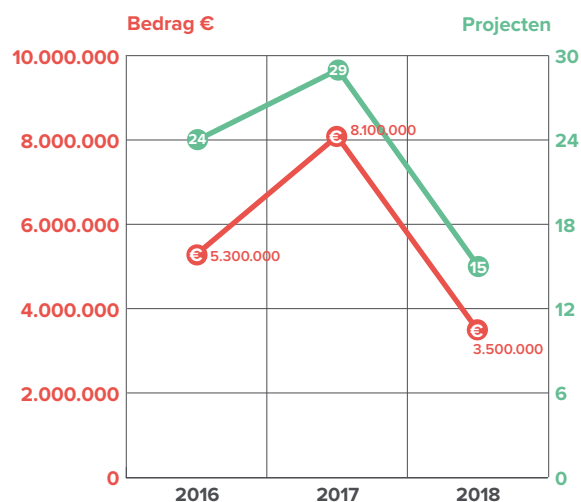
Een groot deel van het bedrag dat duurzame ondernemingen in de onderzochte periode ophaalden, was bestemd voor duurzame energie: in 2016 en 2017 was dat bijna twee derde en in 2018 meer dan 75%. Deze groei is onder andere te danken aan een forse toename van het bedrag dat in deze categorie gemiddeld per onderneming werd opgehaald. Verschillende crowdfundingplatforms richten zich specifiek op duurzame energie, zoals DuurzaamInvesteren, Greencrowd, ZonnepanelenDelen en Zon op Nederland. Ondernemingen in deze categorie maken vooral gebruik van crowdfunding in de vorm van een lening of financiering met rendement op basis van omzet.

Lokale duurzame energiecoöperaties zijn vaak initiatiefnemer van een crowdfundingcampagne in de categorie energie. Zij financieren bijvoorbeeld zonnedaken en steeds vaker een windmolen of windpark. Investeerders die in de buurt van het nieuwe project wonen, krijgen soms exclusief de mogelijkheid om te investeren, of een beter rendement vanwege belastingvoordeel. In veel gevallen maken coöperaties voor een crowdfundingcampagne gebruik van hun eigen website en niet van een crowdfundingplatform.

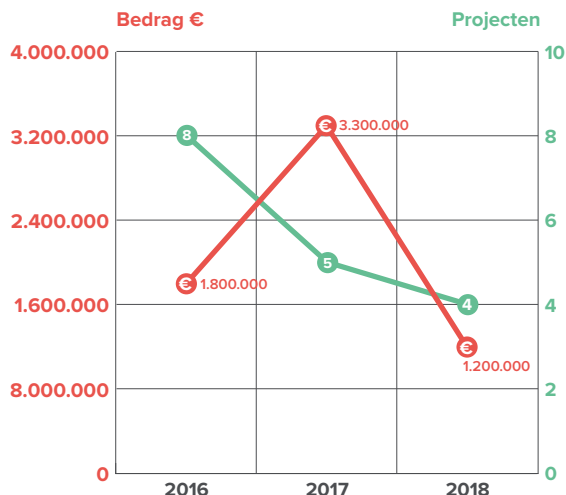
4. Materialen

Deze categorie omvat ondernemingen die actief zijn in materialen: ze delen en hergebruiken bijvoorbeeld producten en sluiten materiaalkringlopen. Ook naar deze groep gaat een significant deel van het opgehaalde bedrag. Dit heeft te maken met de opkomst van twee duurzame concepten: circulaire economie en deeleconomie. Daardoor is de aandacht voor het delen van spullen en slim hergebruik van materialen toegenomen. Het aantal ondernemingen in deze categorie nam in 2018 echter fors af, evenals het bedrag dat ze ophaalden. Hopelijk is dat geen voorbode voor minder interesse in de circulaire economie en de deeleconomie. Oneplanetcrowd is voor deze ondernemingen het meest gebruikte platform. Ondernemingen in de categorie materialen maakten gebruik van verschillende vormen van crowdfunding: voorverkoop, lening en converteerbare lening.

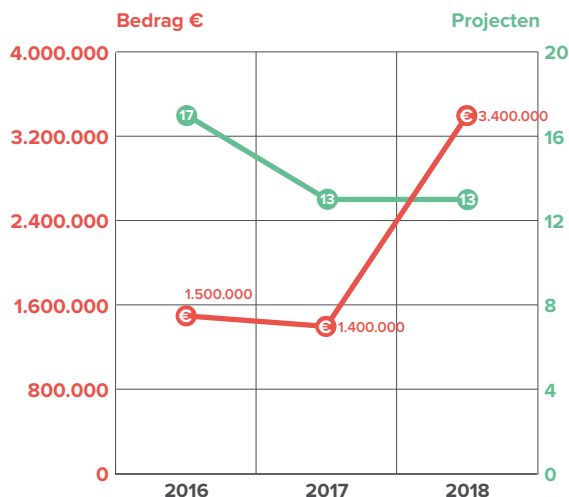
5. Milieu

Ecologische mestverwerking, een douche die water bespaart en een volledig natuurlijk wasmiddel: dit waren activiteiten die in de categorie milieu zijn gecrowdfund. Het aantal financieringen in deze categorie nam de afgelopen jaren af. Ook voor deze categorie is Oneplanetcrowd het meest gebruikte platform. En net als voor de categorie materiaal, geldt dat ondernemingen in deze categorie gebruikmaken van voorverkoop, lening en converteerbare lening als vorm van crowdfunding.

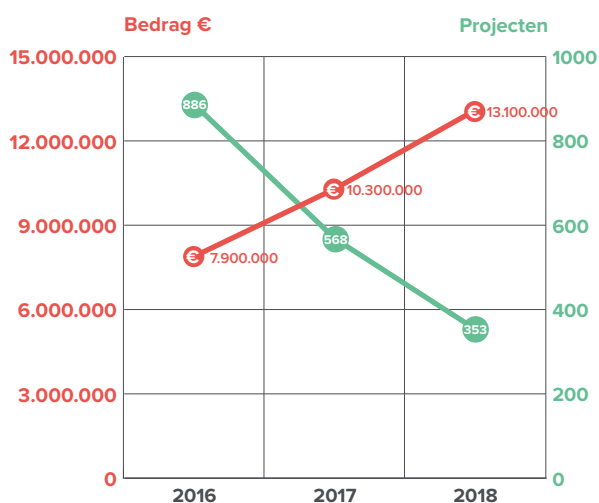
6. Sociaal

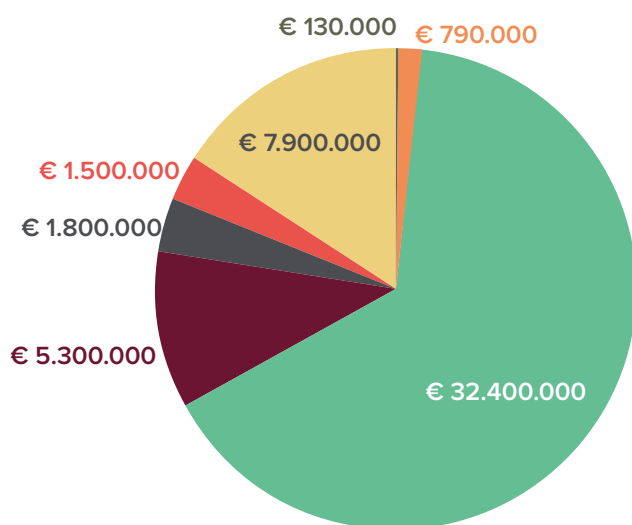
De menselijke kant van duurzaamheid noemen we ook wel sociale duurzaamheid. Exclusief de subcategorie microfinanciering is het bedrag dat voor sociale duurzaamheid met crowdfunding in 2018 werd opgehaald, meer dan verdubbeld ten opzichte van 2017. De sociale ondernemingen haalden geld op voor onder meer een restaurant waar statushouders in de keuken staan, werkervaringsplekken voor ex-gedetineerden en een koffiemark dat Afrikaanse boeren een eerlijke prijs voor koffiebonen betaalt. Capital Circle en CrowdAboutNow zijn de meest gebruikte platforms voor deze ondernemingen. Sociale ondernemingen maakten vooral gebruik van crowdfunding in de vorm van een lening.

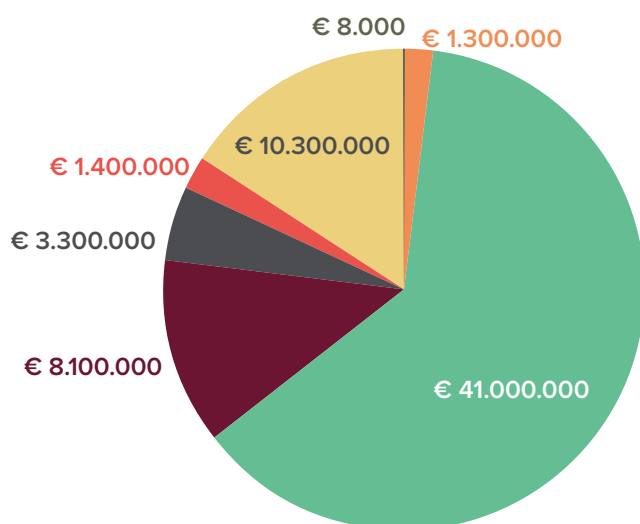
7. Microfinanciering

Microfinanciering biedt kleine ondernemers in ontwikkelingslanden de mogelijkheid om een klein bedrag te lenen tegen betere voorwaarden dan bij lokale geldschietters. Ondernemingen die microfinanciering gebruiken, maken een groot deel van het aantal duurzame ondernemingen uit (maar liefst 82% in 2016, 72% in 2017 en 59% in 2018). Het aantal financieringen in de categorie microfinanciering is de afgelopen jaren afgenomen, maar het opgehaalde bedrag nam daarentegen toe. Per onderneming werd dus meer opgehaald. Microfinanciering is altijd in de vorm van een lening. Lendahand is het Nederlandse crowdfundingplatform dat zich specifiek op microfinanciering richt. Microfinanciering levert een belangrijke bijdrage aan werkgelegenheid en sociale mobiliteit.

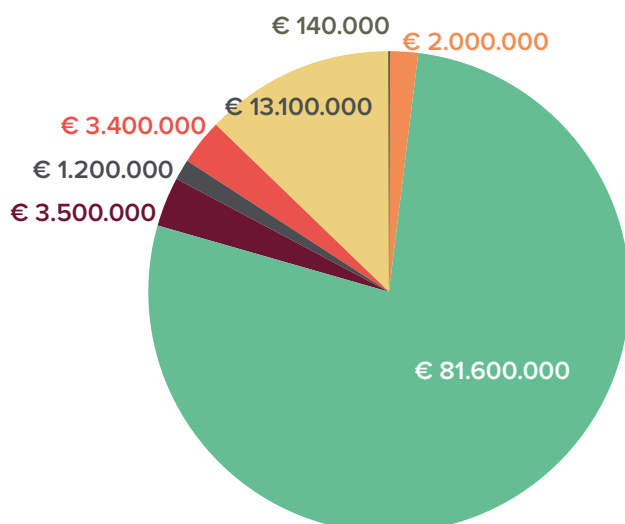

*Gefinancierd bedrag per categorie***2016****Projecten**

Natuur	3
Voedsel	8
Energie	131
Materialen	24
Milieu	8
Sociaal	17
Microfinanciering	886

2017**Projecten**

Natuur	1
Voedsel	10
Energie	173
Materialen	29
Milieu	5
Sociaal	13
Microfinanciering	568

2018**Projecten**

Natuur	4
Voedsel	13
Energie	205
Materialen	15
Milieu	4
Sociaal	13
Microfinanciering	353

WakaWaka, schitterend licht

WakaWaka maakt zaklampen op zonne-energie. De missie van WakaWaka is om zoveel mogelijk mensen die geen toegang tot elektriciteit hebben, van licht te voorzien. Voor elke lamp die de onderneming verkoopt, zorgt WakaWaka dat iemand in een lagelonenland toegang krijgt tot licht. Dit heet: "Light up A Life".

Sinds 2011 heeft WakaWaka tien keer succesvol gebruikgemaakt van crowdfunding. Een record. Oprichter Camille van Gestel: "Naast financiering leverde crowdfunding ons veel zichtbaarheid en betrokken ambassadeurs op. Crowdfunding is voor ons een manier om onze community van Agents of Light te betrekken bij onze missie. Door de jaren hebben meer dan achtduizend mensen in WakaWaka geïnvesteerd. Dankzij hen hebben we inmiddels ruim 1,5 miljoen mensen van licht kunnen voorzien."

"De eerste keer dat we voor crowdfunding kozen was dat omdat gevestigde financiers niets voor ons konden betekenen, terwijl mensen om ons heen ons idee geweldig vonden. Omdat de eerste keer zo veel extra's heeft gebracht, hebben we voor de financiering van onze productontwikkeling en groei steeds opnieuw voor crowdfunding gekozen."

De maker van de WakaWaka-lampen ging in de zomer van 2018 failliet omdat het groeiende bedrijf nog geen winst maakte en niet op tijd nieuw groeikapitaal kon ophalen. Binnen enkele weken maakte WakaWaka echter een doorstart dankzij een nieuwe investeerder. In veel gevallen worden verplichtingen tegenover financiers bij een doorstart niet overgenomen. Dat zou voor WakaWaka betekenen dat duizenden crowdfunding-investeerders hun inleg kwijt zouden zijn. Camille: "We zijn dolgelukkig dat we investeerders hebben gevonden die inzien hoe belangrijk de community voor WakaWaka is, en die alle verplichtingen tegenover onze crowdfunding-investeerders hebben overgenomen."

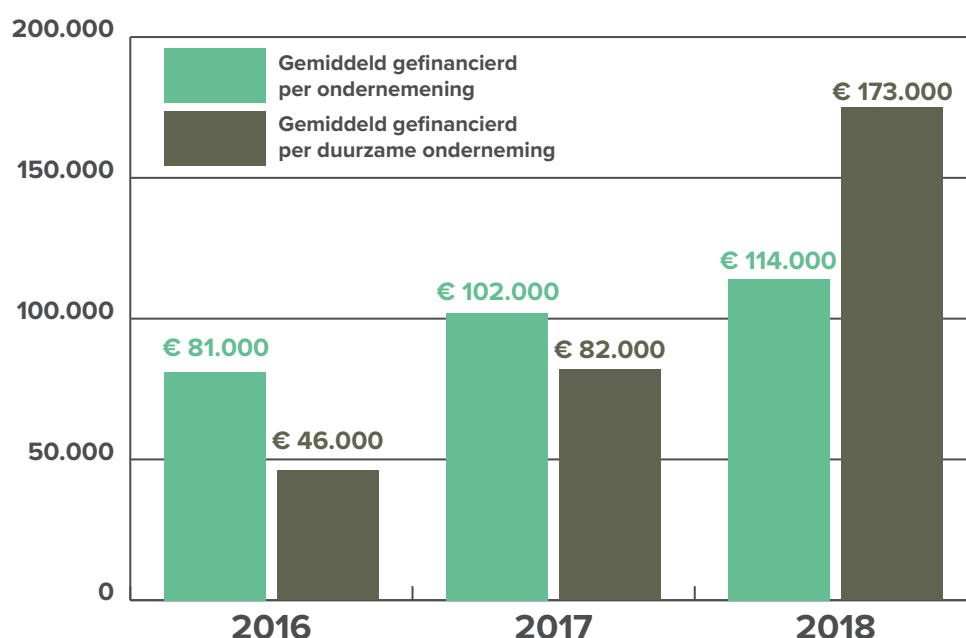
"Omdat de eerste keer zo veel extra's heeft gebracht, hebben we voor de financiering van onze productontwikkeling en groei steeds opnieuw voor crowdfunding gekozen."

Crowdfunding-investeerder Annette van Waning: "In Sri Lanka heb ik met eigen ogen gezien hoe belangrijk het is om gevaarlijke kerosinelampen te vervangen door lampen op zonne-energie. Bovendien kende ik de oprichters van WakaWaka en hun producten al een tijdje. Daarom heb ik in WakaWaka geïnvesteerd. Op het moment dat WakaWaka failliet ging, vond ik het eerlijk gezegd vooral jammer dat mijn investering blijkbaar niet het beoogde effect heeft gehad. Dat ik mijn bescheiden inleg kwijt dreigde te raken, vond ik minder erg."

Gemiddeld opgehaald bedrag verdrievoudigd

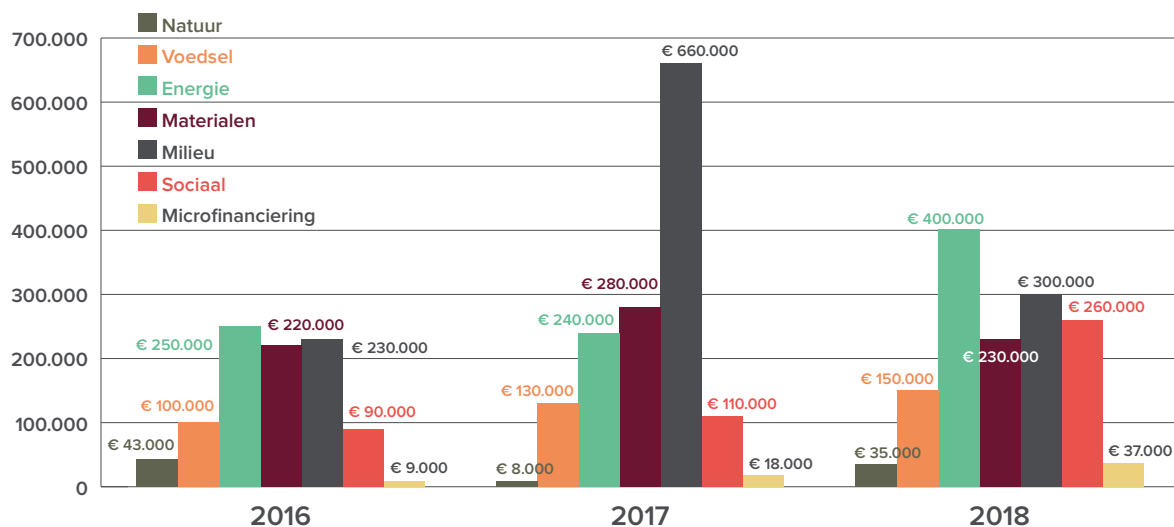
In 2018 financierden ondernemingen gemiddeld 114.000 euro met crowdfunding. Voor duurzame ondernemingen lag dat bedrag met 173.000 euro een stuk hoger. Het bedrag dat duurzame ondernemingen gemiddeld ophalen met crowdfunding is de afgelopen jaren fors gestegen (van 46.000 euro in 2016 naar 173.000 euro in 2018). In 2016 en 2017 haalden duurzame ondernemingen minder op dan gemiddeld.

Gemiddelde financiering per onderneming

Vooral de vele ondernemingen in de categorie microfinanciering zijn bepalend voor het bedrag dat duurzame ondernemingen gemiddeld ophalen. De afgelopen jaren steeg het gemiddelde bedrag dat met microfinanciering opgehaald wordt, doordat platform Lendahand een groeiend aantal grote financieringen direct aan ondernemingen in ontwikkelingslanden verstrekt (in plaats van via een lokale microfinancieringsbank).

Ook het bedrag dat ondernemingen in de categorie energie gemiddeld ophalen, steeg in 2018 behoorlijk. Dat komt ten eerste doordat zonne-energieprojecten uit steeds meer panelen bestaan en bovendien een relatief groot deel van het totaal aan projecten vertegenwoordigen. Ten tweede is het aantal windenergieprojecten dat gebruikmaakt van crowdfunding toegenomen. Een windenergieproject vraagt over het algemeen een vrij grote investering.

Gemiddeld gefinancierd bedrag per duurzame onderneming per categorie

Ondernemingen in de categorieën materiaal en milieu haalden in 2017 per onderneming gemiddeld het hoogste bedrag op. Dat komt vooral door enkele uitschieters, zoals houtbedrijf Platowood en APOC, dat vliegtuigonderdelen recyclet: beiden haalden meer dan 1 miljoen euro op. Het hoge gemiddelde bedrag voor sociale ondernemingen in 2018 is te verklaren doordat smartphoneproducent Fairphone dat jaar 2,5 miljoen euro ophaalde en daarmee het gemiddelde bedrag aanzienlijk beïnvloedde.

De gemiddelde investering in duurzame ondernemingen stijgt

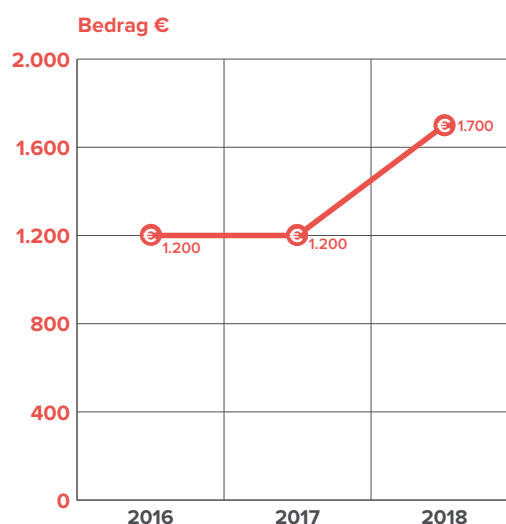
De gemiddelde investering in duurzame ondernemingen is de afgelopen jaren gestegen. Over de afgelopen drie jaar bedroeg een investering gemiddeld zo'n 1.400 euro per investeerder per project. Voor ondernemingen in de categorie energie is de gemiddelde investering het hoogst. Het aantal investeerders in een duurzame onderneming was de afgelopen jaren gemiddeld zestig.

ONDERZOEK AFM

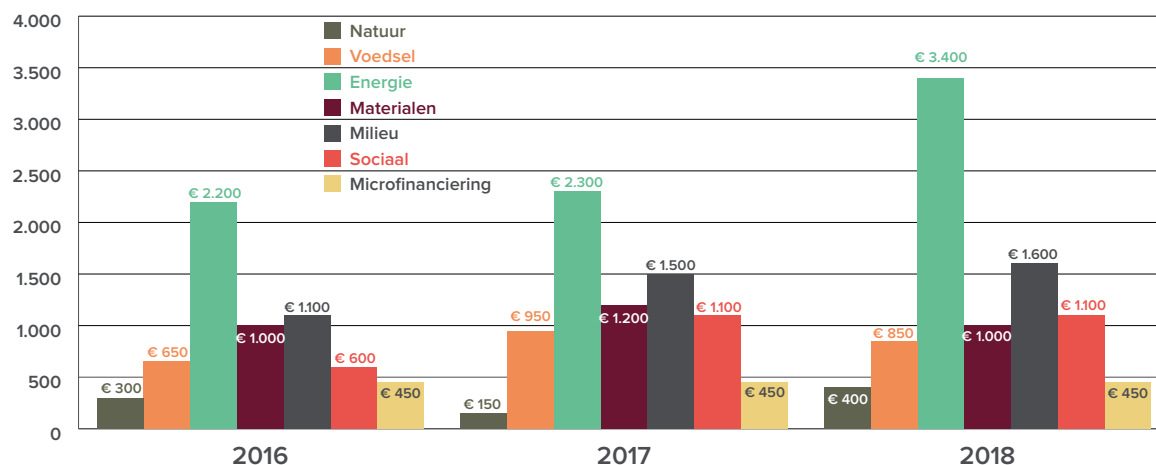
Volgens onderzoek van de AFM uit juli 2017 investeren investeerders bij crowdfunding in gemiddeld 44 projecten. Het profiel van de gemiddelde crowdfunding-investeerder is vergelijkbaar met dat van een (zelfstandige) belegger. Het zijn meestal mannen (90%), met een gemiddelde leeftijd van 52 jaar, met een hoog inkomen, groot vermogen en relatief vaak met een afgeronde opleiding op HBO- of WO-niveau. De overgrote meerderheid (88%) van de investeerders heeft ervaring met beleggen en belegt bijvoorbeeld ook in aandelen, obligaties of beleggingsfondsen.

Het is de vraag of voor investeerders in duurzame ondernemingen precies hetzelfde geldt. Crowdfundingplatform Oneplanetcrowd meldt bijvoorbeeld dat 75% van hun investeerders man is en 70% van hen ervaring heeft met beleggen. Oftewel: Via Oneplanetcrowd investeren meer vrouwen en de investeerders zijn minder actief met beleggen via andere vormen dan uit het onderzoek van de AFM blijkt.

Gemiddelde investering per investeerder per duurzame onderneming

Gemiddelde investering per investeerder per duurzame onderneming per categorie

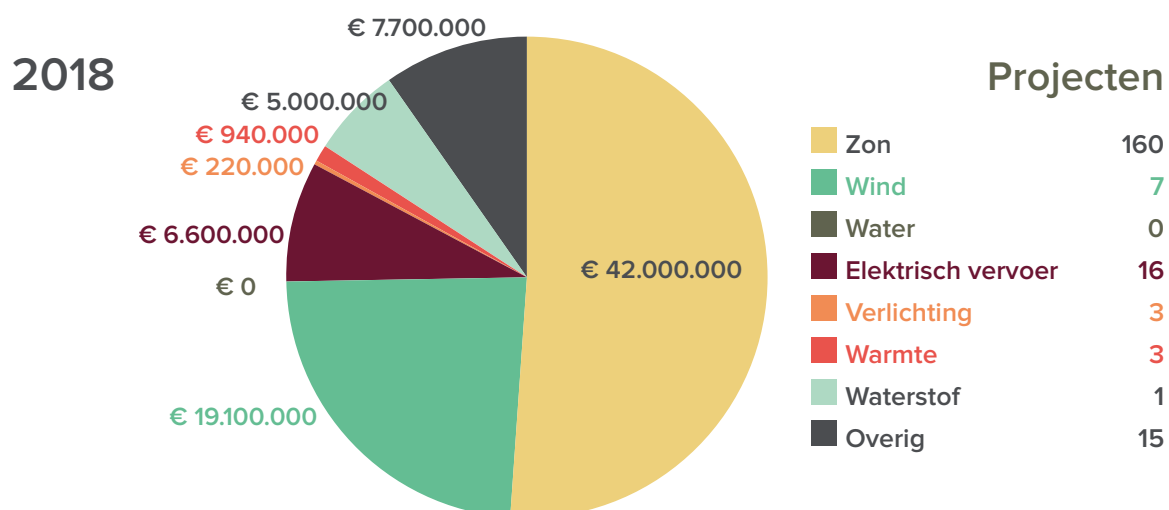
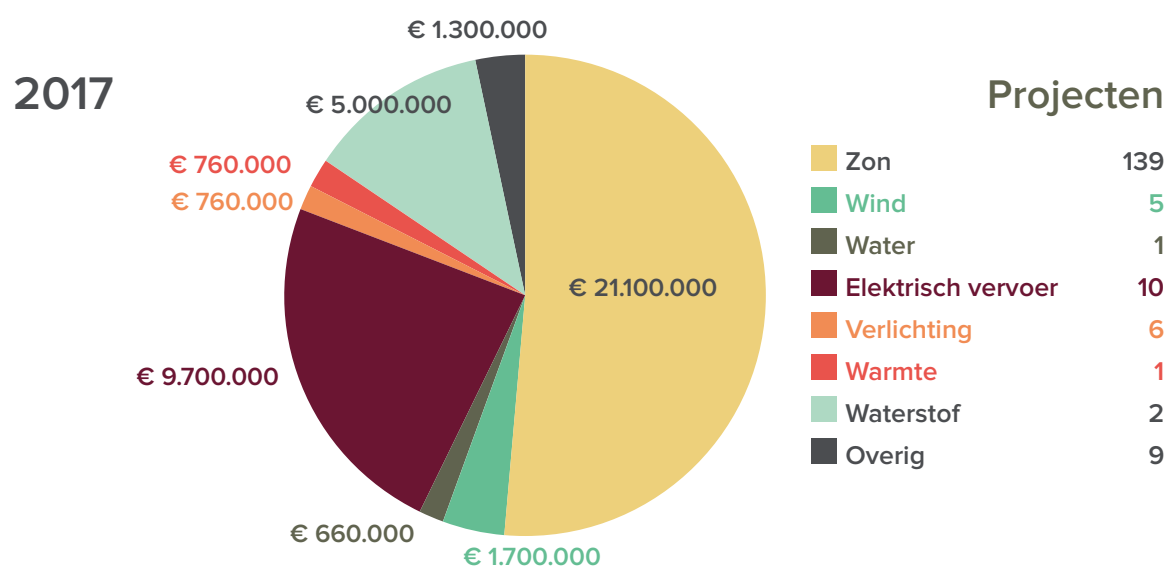
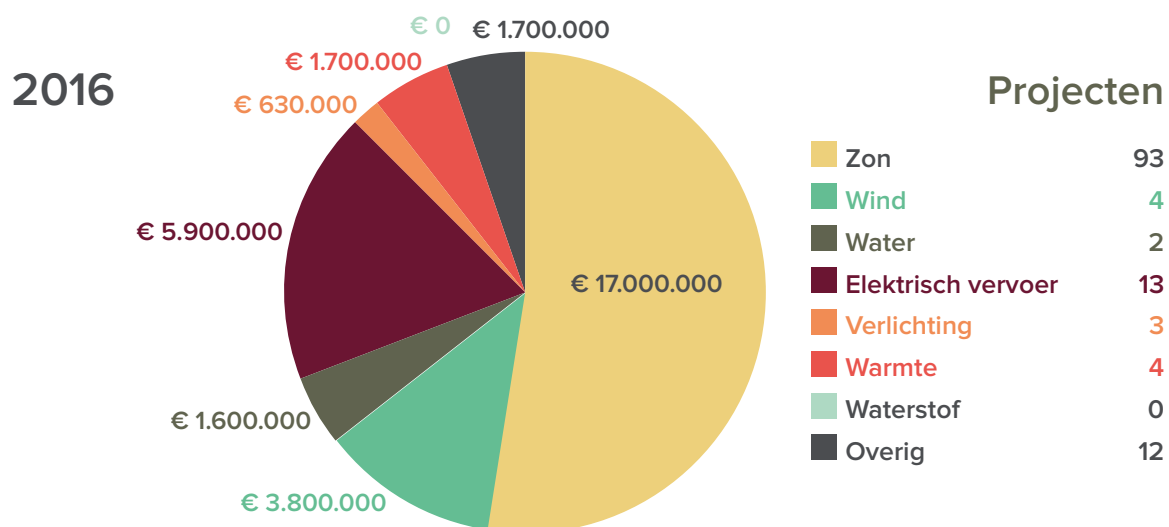
Crowdfunding versnelt duurzame energietransitie

Een groot deel van het bedrag dat met crowdfunding is opgehaald, was bestemd voor duurzame energie. In deze categorie vallen allerlei soorten ondernemingen: van projecten voor energie-opwekking tot een leasebedrijf voor elektrisch vervoer en een verkoper van ledverlichting. Vooral voor zonne-energieprojecten en elektrisch vervoer wordt met crowdfunding veel financiering opgehaald. In beide gevallen zetten burgers samen hun schouders onder de financiering van een belangrijke transitie in onze maatschappij: de energietransitie en de elektrificatie van ons vervoer.

Een groot deel van de crowdfundingcampagnes in de categorie energie werd geïnitieerd door duurzame-energiecoöperaties. Zij ontwikkelen projecten waarmee lokaal energie opgewekt wordt uit zon en wind. Voor de financiering van deze projecten wordt meestal (ook) gebruikgemaakt van crowdfunding. Investeren komen vaak bij omwonenden vandaan. In veel gevallen maken deze projecten gebruik van de PostCodeRoosregeling. Daarbij mogen investeerders die in de buurt wonen, de opgewekte stroom verrekenen met de stroom die zij thuis gebruiken. Bovendien betalen ze geen energiebelasting over de stroom die ze samen opwekken. Een andere, veelgebruikte regeling is de SDE+ regeling. Daarbij garandeert de overheid voor vijftien jaar een afnameprijs, waardoor de businesscase van een project goed rond te krijgen is.

Het aantal zonne-energieprojecten bedroeg in 2017 en 2018 meer dan 75% van het totale aantal ondernemingen in de categorie energie. Ook het opgehaalde bedrag voor zonne-energie steekt met kop en schouders boven de rest uit. Zon en wind waren in 2018 bovendien samen goed voor maar liefst de helft van het bedrag dat duurzame ondernemingen samen ophaalden. Het merendeel van de zon- en windprojecten zijn initiatieven van lokale energiecoöperaties.

In 2018 is het bedrag dat windenergieprojecten ophaalden enorm gestegen. Maar liefst vier windenergieprojecten haalden dat jaar meer dan 1 miljoen euro op. Windpark Krammer haalde zelfs 10 miljoen euro op. Windpark Krammer wordt één van de grootste windparken van Nederland. Het is een initiatief van de bijna vijfduizend leden van coöperaties Zeeuwind en Deltawind. De totale kosten voor het windpark zijn circa 215 miljoen euro. Crowdfunding maakt hier dus slechts een klein deel van uit.

Gefinancierd bedrag per subcategorie in de categorie duurzame energie

Zonnig Zieuwent

Zieuwent is een klein dorp in Gelderland met tweeduizend inwoners, van wie 52 via een coöperatie meer dan 400 zonnepanelen hebben geïnstalleerd. Zij kregen steun van de provincie, de gemeente en een boer die een deel van zijn dak om niet beschikbaar heeft gesteld om de panelen te plaatsen. Zo wekken de bewoners samen energie op. De steun van de overheid en de betrokken boer waren volgens initiatiefnemer Ruud Krabbenborg van Zonnig Zieuwent essentiële voorwaarden, die je als initiatiefnemer het beste zo snel mogelijk op orde kunt hebben. “Tegelijkertijd is het belangrijk om enthousiastelingen uit de buurt om je heen te verzamelen zodat je niet in je eentje de kar hoeft te trekken en je straks samen op zoek kunt naar mensen die het zien zitten om het project samen te financieren,” aldus Ruud.

Zonnig Zieuwent organiseerde een informatieavond om omwonenden te interesseren. Na de drukbezochte avond waren alle panelen direct uitverkocht. Ruud merkt op dat mensen om twee redenen instappen. De investering heeft een terugverdientijd van ongeveer zeven jaar. Via de PostCodeRoosregeling ontvangen investeerders vijftien jaar korting op hun energiebelasting. Daarna blijven de panelen nog minstens tien jaar energie opwekken. Met de stijgende energieprijzen een goede investering dus. Daarnaast is een investering een heel directe manier om de energietransitie samen te versnellen.

“Een directe manier om de energietransitie samen te versnellen.”

Ruud: “We hebben de smaak te pakken, want na ons eerste project volgden al snel een tweede, derde en vierde zonnedak waarmee we collectief stroom opwekken.”

Crowdfunding-investeerder Frits Heezen: “Ik heb in Zonnig Zieuwent geïnvesteerd om bij te dragen aan onze toekomst als energieneutrale regio. Mijn eigen dak is niet geschikt voor zonnepanelen, dus dan is een investering in zonnepanelen op een ander dak een ideale oplossing.”

Lening populairste vorm duurzame crowdfunding

Crowdfunding kent verschillende vormen. Voor duurzame ondernemingen worden in dit rapport de volgende vormen onderscheiden:

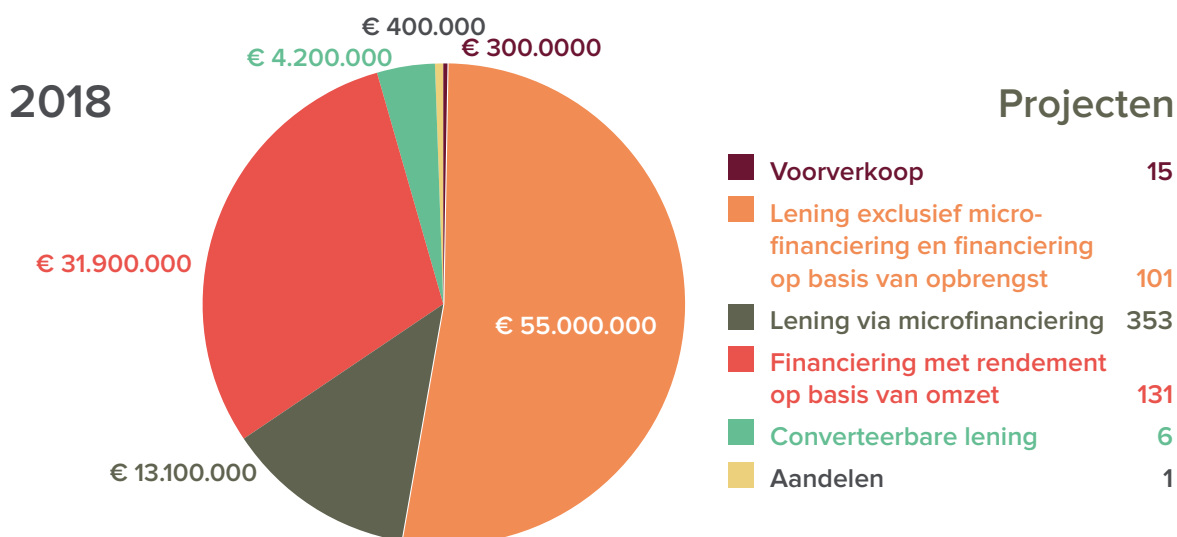
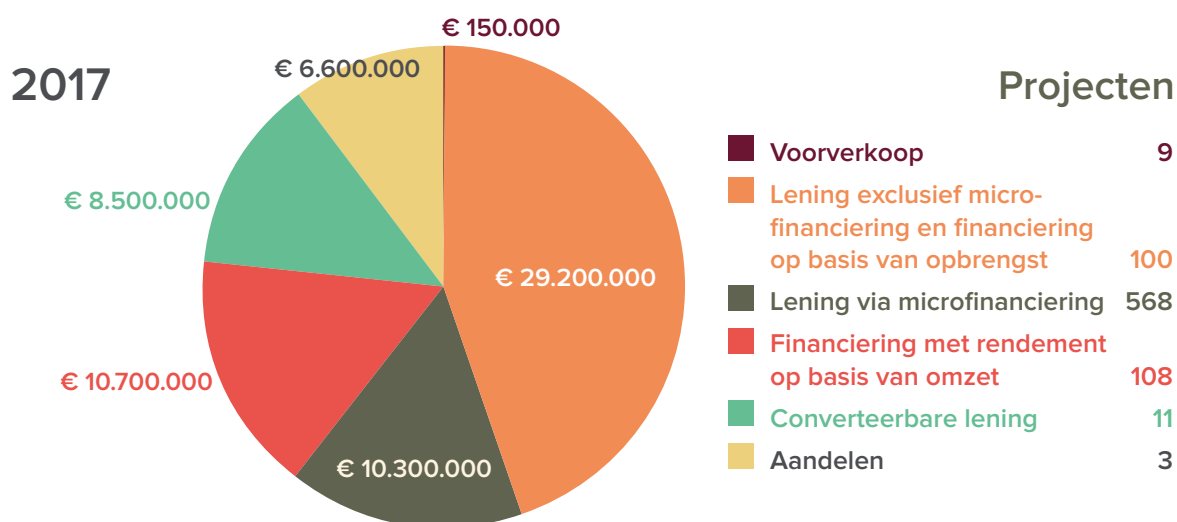
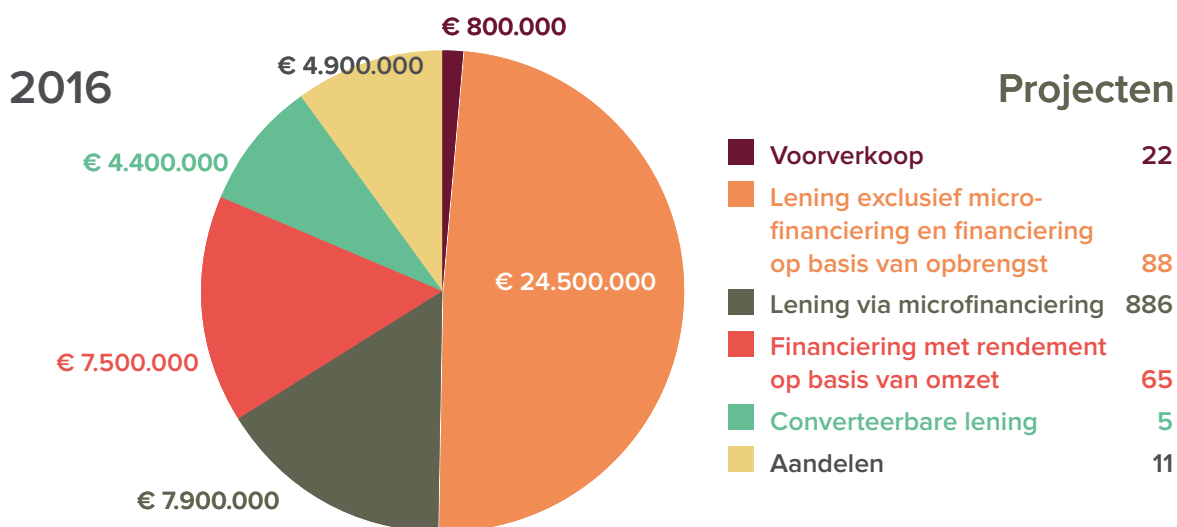
- voorverkoop: een financiering met tegenprestatie in natura (bijvoorbeeld een product of dienst);
- lening: een financiering die met rente wordt afgelost;
- financiering met rendement op basis van omzet: een financiering met een variabel rendement (gebruikt door veel zonne- en windenergieprojecten);
- converteerbare lening: een financiering die later omgezet wordt in een lening of aandelen;
- aandelen: een financiering waarbij de investeerder mede-eigenaar wordt van een onderneming.

Financieringen met rendement op basis van omzet maken een steeds groter deel van het totaal opgehaalde bedrag uit. Daarom is dat een aparte vermelding waard. Daarnaast vermelden we micro-financiering apart als subcategorie leningen vanwege het grote aantal financieringen.

Financiering met een lening is – ook bij duurzame ondernemingen – de dominante vorm van crowdfunding. Het bedrag dat duurzame ondernemingen via leningen hebben opgehaald, is in 2018 flink gestegen. Het bedrag dat is opgehaald via financieringen met rendement op basis van omzet, steeg dat jaar nog harder. Ondernemingen in de categorie energie maken vaak gebruik van een financiering met rendement op basis van omzet. Omdat de opbrengst van duurzame-energieprojecten kan schommelen, past het om het rendement af te laten hangen van de daadwerkelijke energieopbrengst.

Duurzame ondernemingen maakten in 2018 minder gebruik van converteerbare leningen en verkoop van aandelen. Over het algemeen geldt dat deze vormen van crowdfunding minder populair worden, omdat ze relatief complex en risicovol zijn. Dat maakt dat het uitdagender is en meer tijd kost om voldoende investeerders te interesseren.

Duurzame ondernemingen zetten financiering via voorverkoop meer dan twee keer zo vaak in als converteerbare leningen en verkoop van aandelen bij elkaar. Toch wordt met voorverkoop relatief weinig financiering opgehaald. Investeerders ontvangen bij een voorverkoop geen financiële tegenprestatie en leggen dan ook significant lagere bedragen in per project (in 2018 zo'n 90 euro, versus 1.700 euro voor alle vormen van financiering gemiddeld).

Bedragen door duurzame ondernemingen gefinancierd per financieringsvorm

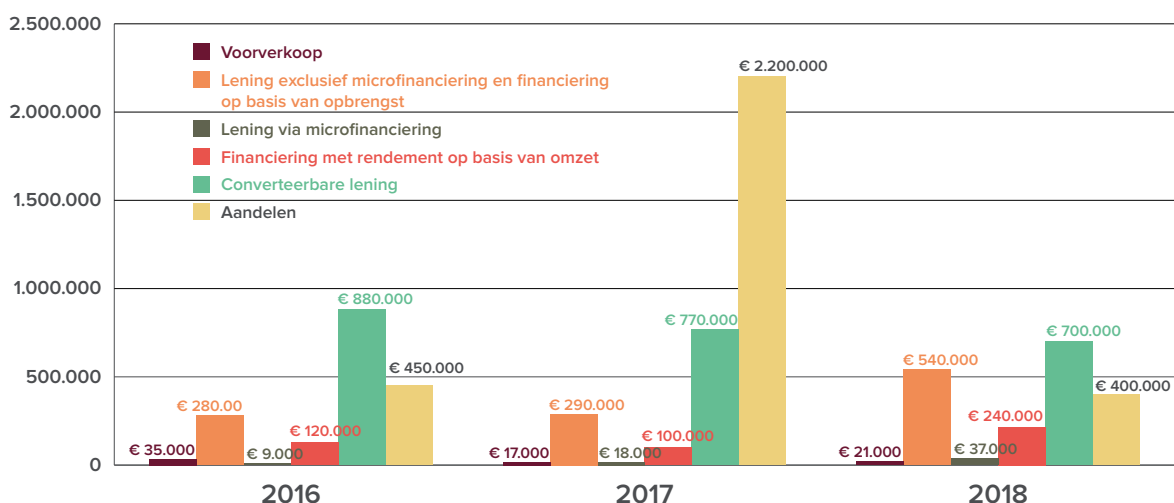
Gemiddeld opgehaald bedrag per financieringsvorm

Het bedrag dat duurzame ondernemingen gemiddeld ophalen is de afgelopen jaren fors gestegen: van 46.000 euro in 2016 naar 173.000 euro in 2018.

Ondernemingen met een grote community, zoals Fairphone en VanMoof, maakten gebruik van crowdfunding via een converteerbare lening en haalden daar meer dan 2 miljoen euro mee op. Dergelijke uitschieters zorgen voor een fors gemiddelde voor deze vorm. Ook ondernemingen die kiezen voor crowdfunding via de verkoop van aandelen hebben een grote community nodig om de lening tot een succes te maken. Hoe groter de *fanbase*, hoe groter het bedrag dat een onderneming op deze manier kan ophalen.

Ondernemingen met een beter te voorspellen cashflow kiezen vaak voor een lening. Voor zowel ondernemers als investeerders is een lening minder complex dan een converteerbare lening of verkoop van aandelen. Vaak wordt een lening in enkele dagen (soms zelfs binnen een uur) gefinancierd. Met leningen en met financieringen met rendement op basis van omzet werd in 2018 per onderneming gemiddeld veel meer opgehaald dan in voorgaande jaren.

Gemiddeld gefinancierd bedrag per duurzame onderneming per financieringsvorm

De Koekfabriek, dat is andere koek!

Koek van De Koekfabriek is niet alleen vers en overheerlijk, maar ook nog eens sociaal. De koek wordt namelijk gebakken door wel héél bijzondere koekenbakkers. Oprichter Arthur de Neree: “Voor de één biedt de Koekfabriek een zinvolle dagbesteding. Voor de ander een leer-werktraject dat zijn of haar kansen op de arbeidsmarkt vergroot. En sommigen vinden bij de Koekfabriek een betaalde baan. Want in de Koekfabriek kijken we graag naar wat iemand wél kan.”

Minstens 60% van de werknemers van de Koekfabriek bestaat uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arthur: “Of het nu om een verstandelijke beperking gaat, een leerachterstand of andersoortige problematiek: voor iedereen met een beperking is er plek binnen de Koekfabriek!”

De Koekfabriek opende de afgelopen jaren zes vestigingen en heeft vier keer succesvol crowdfunding ingezet. “Voor onze eerste vestiging in Utrecht haalden we iets meer dan 120.000 euro op met crowdfunding. We lieten zien dat er draagvlak was voor wat we van plan waren. Omdat een crowdfundingcampagne naast financiering ook voor een klantenkring zorgt, hebben we voor onze winkels in Breda en Arnhem ook weer crowdfunding ingezet. De medewerkers, koekenbakkers en onze partners hebben er samen voor gezorgd dat de campagnes een succes werden”, aldus Arthur.

“We lieten met crowdfunding zien dat er veel draagvlak was voor wat we van plan waren.”

“Onze andere twee vestigingen hebben we deels gefinancierd met onderhandse bijdragen van mensen die De Koekfabriek een warm hart toedragen. Eigenlijk ook een soort van crowdfunding, maar dan besloten. Andere ondernemers die willen crowdfunderen zou ik aanraden om vooral eerst vrienden en familie uit te nodigen om via crowdfunding te investeren. Een succesvolle campagne start namelijk altijd bij mensen die jou al kennen en vertrouwen.”

Crowdfunding-investeerder Caspar Pessers: “Ik vind crowdfunding een heel mooie, laag-drempelige manier om te investeren. Het is fantastisch dat zoveel mensen hun geld aan een sociaal initiatief als De Koekfabriek toevertrouwen.”

De grootste platforms voor duurzame ondernemingen

Via DuurzaamInvesteren, Lendahand en Oneplanetcrowd is van 2016 tot en met 2018 de meeste financiering voor duurzame ondernemingen opgehaald. Er is geen dominant platform voor duurzame financiering. DuurzaamInvesteren wordt vooral ingezet voor energieprojecten en elektrisch vervoer. Lendahand richt zich uitsluitend op microfinanciering. Oneplanetcrowd heeft de breedste scope.

Bijna 90% van de duurzame financiering werd de afgelopen jaren via platforms opgehaald, de overige 10% via een eigen website. Vooral energiecoöperaties maakten voor de financiering van zon- en windprojecten gebruik van een eigen website. Het valt op dat duurzame ondernemingen die via een eigen website geld ophaalden, in 2018 gemiddeld veel hogere bedragen ophaalden dan in eerdere jaren. Dat komt vooral doordat lokale energiecoöperaties in 2018 grotere projecten opstartten.

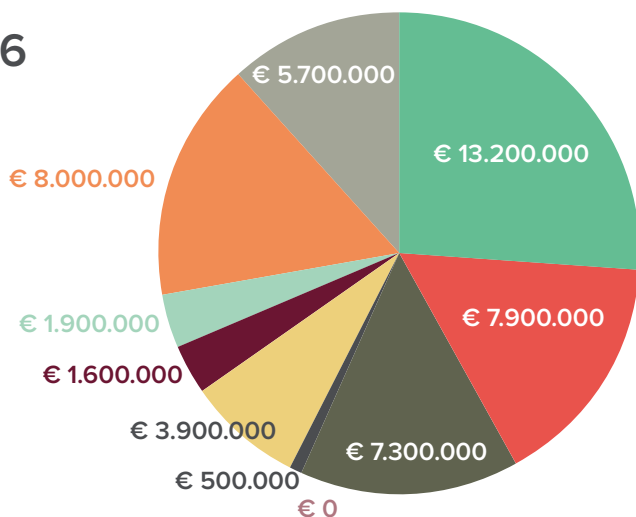
DuurzaamInvesteren heeft in 2018 een indrukwekkende groei doorgemaakt. In dat jaar was het platform goed voor bijna 40% van het bedrag dat duurzame ondernemingen financierden.

Bij DuurzaamInvesteren en NPEX was het gemiddeld opgehaalde bedrag in 2018 meer dan 1 miljoen euro. De meeste andere platforms richten zich op kleinere financieringen, al komen op andere platforms ook uitschieters van meer dan 1 miljoen euro voor.

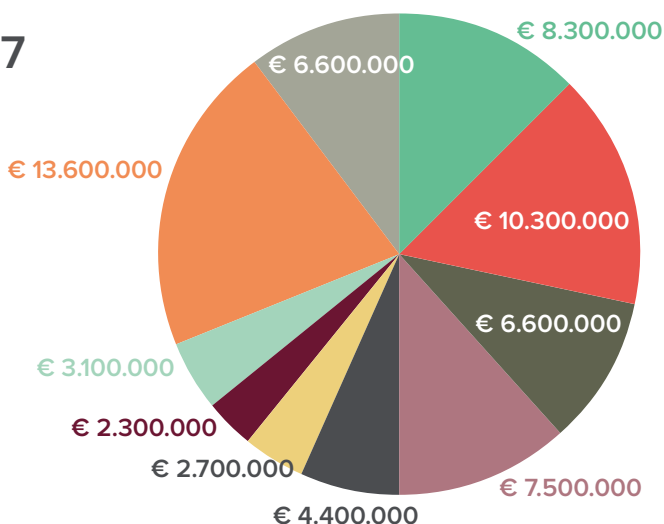
AFGEBOEKTE LENINGEN

Een groeiend aantal crowdfundingplatforms publiceert op aanbeveling van de AFM de status van hun portefeuille van financieringen. Onderdeel daarvan is het percentage afboekingen. Op basis van informatie van crowdfundingplatforms die ten minste het bedrag aan verstrekte leningen en afboekingen presenteren, blijkt dat het percentage afgeboekte leningen gemiddeld 3,17% is. Voor platforms die zich specifiek op duurzame ondernemingen richten, is het percentage afgeboekte leningen 2,64% (voor het berekenen van de gemiddelde afboekingspercentages, zijn de websites van de crowdfundingplatforms op 1 juni 2019 geraadpleegd om de meest actuele cijfers te verzamelen).

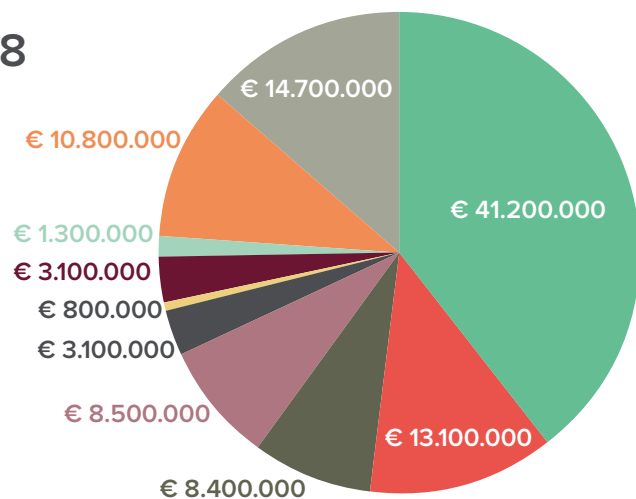
Hierbij passen twee kanttekeningen. Ten eerste geven nog niet alle crowdfundingplatforms inzicht in hun portefeuille. Daardoor schetsen bovengenoemde percentages een beperkt beeld. Ten tweede is crowdfunding nog volop in ontwikkeling. Het percentage afgeboekte leningen is daardoor nog lang niet gestabiliseerd. Zie bijlage 2 voor de gebruikte cijfers en meer inzicht in de percentages afgeboekte leningen per platform.

*Door duurzame ondernemingen gefinancierd bedrag per platform***2016****Projecten**

DuurzaamInvesteren	15
Lendahand	886
Oneplanetcrowd	27
NPEX	0
Geldvoorelkaar	7
Collin Crowdfund	12
ZonnepanelenDelen	19
Symbid	10
Overige platforms	61
Eigen website	40

2017**Projecten**

DuurzaamInvesteren	19
Lendahand	568
Oneplanetcrowd	21
NPEX	3
Geldvoorelkaar	7
Collin Crowdfund	13
ZonnepanelenDelen	18
Symbid	7
Overige platforms	79
Eigen website	64

2018**Projecten**

DuurzaamInvesteren	34
Lendahand	353
Oneplanetcrowd	14
NPEX	2
Geldvoorelkaar	9
Collin Crowdfund	4
ZonnepanelenDelen	18
Symbid	3
Overige platforms	87
Eigen website	83

Bijlage 1: Crowdfundingplatforms

In Nederland zijn zo'n vijftig crowdfundingplatforms voor zakelijke financiering actief. Via iets meer dan dertig van hen werd de afgelopen jaren financiering voor duurzame ondernemingen opgehaald. In 2016 is 64% van de duurzame financiering opgehaald via platforms die zich als duurzaam profileren. In 2017 was dat 52% en in 2018 was het 70%.

	Crowdfunding voor duurzame ondernemingen (in euro's)			Projecten		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
AndersFinancieren	0	190.000	0	0	1	0
Capital Circle	590.000	600.000	470.000	7	7	5
Collin Crowdfund	3.900.000	2.700.000	800.000	12	13	4
CrowdAboutNow	920.000	350.000	1.800.000	11	7	20
Doorgaan	40.000	0	0	2	0	0
DuurzaamInvesteren	13.200.000	8.300.000	41.200.000	15	19	34
Energie van Hollandse bodem	0	190.000	0	0	2	0
Funding Circle	0	130.000	100.000	0	2	2
Geldvoorelkaar	500.000	4.400.000	3.100.000	7	7	9
Greencrowd	1.100.000	2.200.000	2.500.000	10	13	10
GreenFund Holland	40.000	70.000	150.000	2	1	2
Indiegogo	0	0	50.000	0	0	3
Investormatch	100.000	0	170.000	1	0	2
Kapitaal Op Maat	840.000	550.000	160.000	7	4	1
Kickstarter	80.000	50.000	80.000	5	4	5
Knab Crowdfunding	150.000	230.000	90.000	1	2	1
Leanfund	0	0	60.000	0	0	1
Leapfunder	0	1.900.000	150.000	0	1	2
Lendahand	7.900.000	10.300.000	13.100.000	886	568	353
Maak Onze Regio Duurzamer	0	270.000	520.000	0	3	6
NLIvesteert	210.000	150.000	600.000	1	1	2
NPEX	0	7.500.000	8.500.000	0	3	2
Nxchange	3.000.000	0	0	1	0	0
Oneplanetcrowd	7.400.000	7.500.000	8.600.000	30	25	15
campagnes i.s.m. ASN Bank	100.000	870.000	150.000	3	4	1
OnzeZon	0	530.000	0	0	1	0
Postcodestroom	0	740.000	40.000	0	7	1
Seedrs	0	3.200.000	0	0	1	0
Solar Greenpoint	290.000	0	0	3	0	0
Symbid	1.900.000	3.100.000	1.300.000	10	7	3
Zon op Nederland	510.000	1.600.000	3.600.000	7	16	23
Zonnehub	0	200.000	0	0	3	0
ZonnepanelenDelen	1.600.000	2.300.000	3.100.000	19	18	18

groen = duurzaam, wit = niet specifiek duurzaam

Bijlage 2: Percentage afgeboekte leningen per crowdfundingplatform

De AFM beveelt crowdfundingplatforms die financiële tegenprestaties bieden, aan om investeerders inzicht te geven in de status van verstrekte financieringen, waaronder het percentage afboekingen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van de Nederlandse crowdfundingplatforms die leningen verstrekken en ten minste inzicht bieden in het bedrag dat zij via leningen verstrekken en de afgeboekte leningen als percentage van het verstrekte bedrag. Tot slot bevat de tabel de datum waarop de vermelde cijfers voor het laatst bijgewerkt zijn. De websites van de genoemde crowdfundingplatforms zijn op 1 juni 2019 geraadpleegd om de meest actuele cijfers te verzamelen.

Platform	Verstrekt (leningen in euro's)	Afgeboekt (% van verstrekt)*	Laatste update leningportefeuille
All4Funding	1.463.600	0%	30-04-19
AndersFinancieren	14.100.000	0%	03-05-19
Bouwaandeel	305.000	0%	01-03-19
Capital Circle	8.818.500	1,23%	01-06-19
Collin Crowdfund	146.540.000	4,99%	31-05-19
Funding Circle	157.000.000	2,74%	31-03-19
Greencrowd	9.063.247	0%	10-05-19
GreenFund Holland	639.460	0%	?
Investormatch	3.856.700	3,12%	01-05-19
Kapitaal Lokaal	287.100	0%	01-06-19
Kapitaal Op Maat	26.815.200	9,29%	01-05-19
Knab Crowdfunding	20.477.500	4,10%	30-04-19
Lendahand	53.035.750	3,00%	31-05-19
Massafinanciering	710.000	0%	01-06-19
Matching Capital	3.840.000	0%	30-05-19
NewFunding	2.150.000	0%	01-05-19
NLInvesteert	23.989.250	0,53%	01-06-19
October (NL)	4.103.093	0%	30-04-19
Oneplanetcrowd	17.196.716	3,03%	31-03-19
SamenInGeld	7.871.835	0%	01-05-19
Symbid	75.000	0%	30-06-18
The Dutch Deal	310.514	0%	01-05-18
VastgoedInvesteren	6.152.000	0%	01-03-19
Voordegroei	10.975.000	0%	30-04-19
Waardevoorgegeld	1.824.100	0%	31-05-19
ZIB Crowdfunding	27.375.000	0%	01-05-19

* Het percentage afgeboekte leningen is conform aanbeveling van de AFM inclusief leningen met een achterstand van 90 dagen of meer. Het volledige nog openstaande bedrag van deze leningen is afgeboekt.

groen = duurzaam, wit = niet specifiek duurzaam